

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Jämtlands län

Datum: 2023-02-15

Områdesnummer: NRO 23 026

Områdesnamn: Offerdalsbygden

Kommun: Krokom

Kartblad:

Koordinat (N, E): 7040300, 447500 (SWEREF99 TM)

Area: 11 136 hektar

Naturgeografisk region: 31 Jämtlands kambrosilurområde / 34a NB barr- & fjällövskog i västra Jämtland

Kust/havsregion: ej aktuellt

Regionindelning för sjöar och vattendrag: ej aktuellt

Agrar kulturlandskapsregion: Skogsbygd Södra Norrland inland / Skogsbygd Storsjöbygden

Landskapsformer: Skogsbygd bestående av berg, åsar och krön med delvis uppodlade dalgångar

Riksvärde: Geovetenskap, Odlingslandskap

Värdebeskrivning: Berggrunden i Offerdalsbygden är mycket komplex. Den består av fjällbergarter som har transporterats från den plats där de bildades till nuvarande plats genom jordskorpan rörelser. En större del eller en skiva av berggrunden som har förflyttats upp över underliggande berg kallas skolla. Offerdalsbygdens riksintresseområde består av den undre skollberggrunden och den så kallade Särvskollan. Hällberget är exempelvis en del av Särvskollan.

Inom riksintresseområdet finns de geologiska typlokalerna för Edekvartsit, Bergekalksten, Bångåsenskiffer och Ekebergsformationen. En typlokal är den plats där en geologisk enhet är definierad och beskriven och är därför unik i sitt slag. Edekvartsiten utgjordes från början av sand som avsattes under yngre ordovicium och speglar en tid i jordens historia med inlandsisar på andra ställen på jorden. Sanden avsattes på relativt grunt vatten och speglar sjunkande havsnivåer då mycket vatten bands till inlandsisar och glaciärer. Bergekalksten är något yngre och visar hur kalkrika sediment och kalkskal avsattes under äldre

silur, vilket speglar en tid i jordens historia med stigande havsnivåer till följd av smältande isar. Bångåsenkiffer speglar en lugnare avsättningsmiljö då lera avsattes på djupare vatten. I denna finns även bentoniter, gamla avlagringar av vulkanisk aska. Den yngsta litostratigrafiska enheten, Ekebergsformationen, är en gråvacka som vittnar om turbiditer i samband med att den kaledoniska bergskedjan bildades.

Offerdalsbygdens odlingslandskap har en säregen prägel tack vare områdets kraftigt kuperade landskap med bergsryggar, vida sluttningar och dalgångar. Kalkhaltig moränlera går ända upp på krönen och ger goda odlingsbetingelser. Huvuddelen av områdets byar ligger i typiskt krön- eller lidläge, alltså högt i en sydsluttning, med den gamla bebyggelsen samlad högt upp och odlingsmarken i sluttning ner mot sjö eller flackare skogs- och myrmark. Odlingens landskapet är småskaligt och varierat med vallar för djurfoder och mindre naturbetesmarker. Förr var utmarksbete, bete i skogen, vanligt förekommande.

Naturvärdena i området är framför allt kopplade till kalkrika gräsmarker, betespräglad granskog samt gamla lövträd i naturbetesmarker. Mångfalden är mycket stor med flera viktiga organismgrupper såsom insekter, fåglar, kärlväxter, marksvampar och kryptogamer. Några viktiga karaktärsarter är fältgentiana och dagfjärilen violett guldvinge. Orkidén brunkulla förekommer inom riksintresseområdet liksom en rad andra olika orkidéarter.

Huvudkriterier: A, C, D

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden kan påverkas negativt av till exempel täktverksamhet, vindkraftsetableringar och storskalig exploatering. Förutsättningar för bevarande av de geologiska typlokalerna är att de förblir tillgängliga och inte växer igen, släntas över eller på annat sätt förstörs.

Det största hotet mot ängs- och betesmarkerna i området är igenväxning, utebliven hävd samt exploatering. Fortsatt jordbruk med naturvårdsinriktad betesdrift och ängsbruk samt restaurering av ängar och naturbetesmarker är positivt för områdets värden. Utökad bebyggelse i området bör ske i nära anslutning till befintliga bymiljöer. Exploatering ute i jordbrukslandskapet bör så långt som möjligt undvikas.

Säkerställande: Inom riksintresseområdet ligger Hällbergets naturreservat (NVR-ID 2041707) och två mindre Natura 2000-områden som är skyddade enligt art- och habitatdirektivet. Dessa är Tångeråsen; Backen (SE0720452) samt Övre Rise (SE0720387). Mussjön är skyddad som fågelskyddsområde. Ingen av de geologiska typlokalerna är skyddade.

Områdets huvuddrag: Riksintresseområdet består av branta berg och bebyggelse på åsar och krön som är typiskt för de jämtländska skogs- och jordbruksbygderna norr om Storsjön. Jordbruksbygderna består i huvudsak av byarna Gärde, Tångeråsen, Åflo, Kaxås, Ede, Änge och Rise. Höjderna som ger området sin karaktär är bland annat Almåsaberget, Hällberget och Risberget. I dalgångarna finns ett flertal sjöar och vattendrag, bland annat Gärdesån, Kaxån,

Åfloån, Hällsjön och Mussjön. Delar av riksintresseområdet nyttjas av Jovnevaerie sameby som trivselland och för bete under våren, vårvintern och vintern.

Anmärkningar: Området berör även andra riksintressen.

Referenser:

Länsstyrelsen Jämtlands län, 2013: Beslut för bildande av naturreservatet Hällberget. Dnr: 511-7009-2011.

Bevarandeplaner för Tångeråsen Backen (SE0720452) och Övre rise (SE0720387).

Thorslund, P. & Jaanusson, V., 1960: The Cambrian, Ordovician and Silurian in Västergötland, Närke, Dalarna and Jämtland, central Sweden. Guide to Excursions Nos. A23 and C18. International Geological Congress, XXI Session, Norden 1960, Sweden, Guidebook e, 1-51. Stockholm.